

Statistisk analys

Stig Forneng
Avdelningen för statistik och analys

08-563 087 75
stig.forneng@hsv.se
www.hsv.se

Nummer 2007/1 (6 mars 2007)

Bra ekonomiskt resultat trots minskat antal studenter

Under 2006 fortsatte antalet studenter vid universitet och högskolor att minska för andra året i rad. Det visar en sammanställning av årsredovisningarna från universitet och högskolor. Färre studenter betyder också mindre intäkter eftersom lärosätena får betalt per student, men för 2006 räddas resultaten av att lärosätena nu får betalt för de föregående två årens ”överproduktion” av utbildning.

Räknat i antal helårsstudenter minskade antalet med drygt tre procent under 2006. Till en del förklaras minskningen av att antalet nya studenter har minskat, men i huvudsak beror nedgången i studenttal på att många lämnar universitet och högskolor när arbetsmarknadssituationen har förbättrats. Tidigare, när det var svårare att få jobb, valde en del att istället stanna kvar vid universitetet eller högskolan och läsa ytterligare någon eller några kurser, trots att de redan uppfyllde kraven för att få ut en examen.

Miljardresultat

Det samlade resultatet för universitet och högskolor blev för 2006 ett överskott på nära en miljard kronor i en total omslutning på drygt 45 miljarder. Det är det överlägset bästa resultatet under de senaste tio åren, men då är att märka att över hälften av överskottet beror på att lärosätena nu får betalt för prestationer som de utfört tidigare, men inte kunnat få betalt för genom att antalet studenter då överskred de ”tak” för antalet studenter som riksdagen betalar för.

Under de senaste åren har det funnits en viss obalans mellan riksdagens utbildningsuppdrag till lärosätena och studenternas efterfrågan på utbildning. Under både 2004 och 2005 utbildades fler studenter än lärosätena fick betalt för på grund av att många studenter dröjde sig kvar vid lärosätena. För 2006 beslutade sedan riksdagen om en kraftig ökning av anslagen som skulle ge utrymme för mer utbildning, men då minskade istället efterfrågan. Samtidigt ska man komma ihåg att förändringarna och obalanserna är relativt små. När det gäller alla dessa förändringar handlar det om enstaka procent.

Totalt visar tre fjärdedelar av lärosätena plusresultat och de underskott som övriga lärosätena redovisar är alla små och täcks av tidigare års överskott.

De positiva resultaten innebär givetvis att lärosätenas samlade kapital (det vill säga årets överskott och de föregående årens överskott) har stärkts betydligt. Totalt uppgår nu de samlade överskotten i sektorn till 4,2 miljarder kronor, men då är att observera att drygt hälften av årets överskott på nära en miljard kommer från ersättningar för redan tidigare

utförda prestationer, det vill säga de härrör inte från verksamheten under 2006. Utan detta tillskott skulle grundutbildningsverksamheten under 2006 hamna nära noll.

Litet plus i forskningsvolym

Resten av överskottet i lärosätenas verksamhet kommer från forskningen som, till skillnad från grundutbildningen, har växt i volym med ett par procent under året.

Med den svagt positiva utvecklingen av forskningsvolymen under 2006 hamnar totalvolymen i verksamheten vid universitet och högskolor mycket nära vad som gällde för 2005. Den sammanlagda kostnadsomslutningen vid universitet och högskolor har ökat med 2,8 procent i löpande priser. Det är något mer än den korrigering av anslagen för ökade priser och löner som regeringen gör (2,1 procent för 2006), men ökningen ligger sannolikt nära förändringen i faktiska priser och löner. Ökningen är därmed inte reell.

De enskilda lärosätena avviker relativt litet från genomsnittet för sektorn. När det gäller positiv avvikelse kan Malmö högskola nämnas som har ökat sin omslutning med över tio procent. Det finns även lärosäten som redovisar en minskad omslutning 2006 jämfört med 2005. Det gäller till exempel Örebro universitet och Mittuniversitetet, och även Högskolan på Gotland.

Minskade studenttal vid tre fjärdedelar av lärosätena

Tre fjärdedelar av de 38 lärosäten som ingår i sammanställningen hade färre helårsstudenter 2006 än 2005. För ett tiotal lärosäten minskade antalet studenter med över fem procent. Det gäller Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet, Örebro universitet, Högskolan på Gotland, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Gymnastik- och idrotthögskolan, Lärarhögskolan i Stockholm och Mälardalens högskola. Och i genomsnitt var alltså minskningen i antalet helårsstudenter 3,4 procent.

Minskningen inom det prioriterade området teknik och naturvetenskap var ännu något större, 3,6 procent. Men fortfarande gäller att utbildningen inom områdena teknik och naturvetenskap svarar för nära 30 procent av hela utbildningsvolymen.

Långt under ”taken”

Färre studenter när utrymmet för att utbilda fler ökar, innebär att flertalet lärosäten under 2006 har utbildat färre studenter än anslagen skulle ha medgett. Totalt hamnade antalet helårsprestationer och helårsstudenter drygt sex procent under det tak för ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer som riksdagen angav.

Av universiteten är det bara Karolinska institutet som har gjort mer utbildning än vad lärosätets takbelopp anger. För Karolinska institutet låg utfallet åtta procent över taket. Av högskolorna är det bara Blekinge tekniska högskola och Gymnastik- och idrotthögskolan som redovisar en utbildningsvolym över taket. Nästan en tredjedel av

lärosätena ligger mer än tio procent under sina respektive takbelopp. Bland universiteten gäller det Luleå, Karlstad, Mittuniversitetet och Växjö. För högskolorna gäller det Högskolan Dalarna, Högskolan på Gotland, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kalmar, Högskolan Väst och Malmö högskola.

Det här betyder också att lagren av ”sparade” prestationer, som spelat så stor roll för att fylla på intäkterna och bidra till de positiva resultaten under 2006, nu till stor del är använda. Flertalet lärosäten saknar nu den buffert som sparade prestationer utgör.

Ekonomiskt resultat samt grundutbildningsvolym år 2006 enligt lärosätenas årsredovisningar

Lärosäte	Organisationen totalt		Tillväxt 2006 %	Grundutbildningen			Helårsstudenter		
	Resultat, milj kr	Omslutning, milj kr		Tak- belopp, milj kr	Utfall, milj kr	Utfall % (av tak)	2005	2006	För- ändring, %
Universitet									
Uppsala universitet	102,6	4 160	2,6	1189,2	1156,8	-2,7	22 165	21102	-4,8
Lund	48,7	5 114	3,1	1571,2	1476,6	-6,0	26 762	25518	-4,6
Göteborg	86,8	4 313	2,6	1565,2	1546,6	-1,2	25 568	24814	-2,9
Stockholm	149,3	2 781	0,5	989,9	897,5	-9,3	22 283	21571	-3,2
Umeå	5,6	3 034	4,1	1067,4	1051,6	-1,5	16 640	16013	-3,8
Linköping	89,7	2 522	1,9	1184,4	1116,7	-5,7	18 186	17403	-4,3
Karolinska institutet	72,3	4 002	4,8	511,8	553,7	8,2	5 665	5850	3,3
KTH	13,0	2 709	0,8	941,9	877,5	-6,8	12 690	12094	-4,7
Chalmers	28,8	2138,6	0,7	694,2	659,8	-5,0	8 640	8563	-0,9
Luleå	-19,1	1 223	2,1	594,0	518,8	-12,7	7 866	7190	-8,6
SLU*	181,0	2 177	-0,4				3 423	3451	0,8
Karlstad	-11,2	801	0,4	520,1	459,6	-11,6	8 106	7880	-2,8
Mittuniversitetet	14,6	742	-0,9	521,1	438,0	-15,9	8 231	7520	-8,6
Växjö	33,4	703	4,5	440,1	375,6	-14,7	7 562	7378	-2,4
Örebro	61,8	830	-0,8	584,5	541,5	-7,4	9 505	8638	-9,1
Summa	857,4	37 251	2,2	12375,0	11670,4	-5,7	203 292	194985	-4,1
Högskolor									
Blekinge tekn högsk	25,7	384	4,2	208,8	228,8	9,6	3 330	3586	7,7
Borås	20,2	443	5,8	377,7	341,3	-9,6	5 005	5291	5,7
Dalarna	-12,5	431	3,6	357,7	308,3	-13,8	5 100	5344	4,8
Gotland	3,8	155	-2,1	115,0	99,0	-13,9	2 258	2053	-9,1
Gävle	7,6	472	1,4	376,5	342,5	-9,0	6 126	6050	-1,2
Halmstad	14,0	384	5,1	297,1	284,8	-4,1	5 431	5152	-5,1
Jönköping	31,5	589	6,9	440,1	393,8	-10,5	6 797	6732	-1,0
Kalmar	6,7	627	6,1	426,7	371,1	-13,0	6 069	5927	-2,3
Kristianstad	4,6	391	6,0	316,7	285,7	-9,8	5 258	4954	-5,8
Skövde	13,7	352	12,2	290,2	264,1	-9,0	4 225	4117	-2,6
Väst	-9,1	329	7,3	282,8	241,2	-14,7	4 063	4026	-0,9
GIH	-0,6	84	3,4	45,7	46,8	2,3	450	390	-13,3
Lärarhögskolan	-13,3	595	2,3	412,8	400,7	-2,9	6 746	6217	-7,8
Malmö	17,8	986	11,9	716,7	636,1	-11,2	10 520	10665	1,4
Mälardalen	0,0	709	3,8	556,7	508,6	-8,6	8 736	8116	-7,1
Södertörn	5,9	523	4,4	311,4	274,5	-11,9	6 471	6339	-2,0
Summa	115,9	7 455	5,7	5532,4	5027,2	-9,1	86 585	84959	-1,9
Konstnärliga högskolor									
Danshögskolan	3,5	51	30,2	42,5	36,6	-14,0	117	108,0	-7,7
Dramatiska institutet	-7,3	99	8,3	76,5	82,2	7,4	158	171	8,2
Konstfack	0,9	141	6,7	120,7	121,7	0,8	634	621	-2,1
Konsthögskolan	1,1	60	-0,2	54,6	57,8	6,0	218	218,0	0,0
Musikhögskolan	1,3	147	8,4	104,4	101,3	-3,0	596	595,0	-0,2
Operahögskolan	2,0	21	-3,4	16,0	16,3	1,5	40	38,0	-5,0
Teaterhögskolan	0,6	32	5,2	26,5	29,1	9,7	72,0	76,0	5,6
Summa konstnärliga	2,0	551	7,9	441,4	445,1	0,8	1 835	1827,0	-0,4
Totalt	975,3	45 256	2,8	18348,8	17142,7	-6,6	291 712	281771	-3,4

* Takbelopp förekommer inte för Sveriges lantbruksuniversitet.